

Αναδομώντας και Αποδομώντας Εκπαιδευτικούς Θεσμούς

Κωνσταντίνου Χαράλαμπος

*Καθηγητής Σχολικής Παιδαγωγικής και Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων και Αντιπρόεδρος της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος*

Βασικά ερωτήματα προς απάντηση:

- Ποιες είναι οι **επιστημονικές παραδοχές** και οι **ερευνητικές διαπιστώσεις**, που αφορούν γενικά την οργάνωση και λειτουργία της εκπαίδευσης;
- Ποια είναι τα **σημερινά προβλήματα**, που εμφανίζει η οργάνωση και λειτουργία του ελληνικού σχολείου;
- Ποια **προβλήματα** εμφανίζονται σήμερα στην προσπάθεια του εκπαιδευτικού να πραγματοποιήσει με επιτυχία **τον ρόλο του**;
- Ποια **χαρακτηριστικά** παρουσιάζει το **ευρύτερο περιβάλλον του σχολείου**, τα οποία επηρεάζουν τη λειτουργία και την αποστολή του;
- Ποια είναι τα **γνωρίσματα του νέου σχεδιασμού** που φέρει τον τίτλο «Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»;
- Ποια είναι τα **κυρίαρχα εκπαιδευτικά επιχειρήματα**, που χρησιμοποιούνται για τη διατήρηση και βελτίωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου;
- Ποια **μεθοδολογικά και επιστημονικά επιχειρήματα** προβάλλονται για την αναδόμηση των εκπαιδευτικών θεσμών;
- Τέλος, η εισήγηση ολοκληρώνεται με **καταληκτικές διαπιστώσεις και προτάσεις**.

Ξεκινώντας την εισήγησή μας, παραθέτουμε ορισμένες, μεθοδολογικά απαραίτητες, **επιστημονικές παραδοχές και ερευνητικές διαπιστώσεις**.

Αποτελεί κοινή **επιστημονική παραδοχή** ότι η μεθοδική και αποτελεσματική οργάνωση και λειτουργία της εκπαίδευσης συνιστούν καθοριστικό παράγοντα και θεμελιώδες κεφάλαιο για την ανάπτυξη όλων των τομέων κάθε κοινωνίας. Αυτό σημαίνει ότι, επειδή ακριβώς η εκπαίδευση αποτελεί έναν ευαίσθητο και σημαντικό θεσμό της κοινωνίας, οποιοδήποτε μέτρο λαμβάνεται γι' αυτήν, θα πρέπει πρωτίστως να έχουν σταθμιστεί οι επιπτώσεις του, για να μην προκύψουν βλάβες στη λειτουργία και τους σκοπούς τόσο της ίδιας της εκπαίδευσης όσο και ευρύτερα της κοινωνίας. Επομένως, κάθε λήψη εκπαιδευτικού και διοικητικού μέτρου επιβάλλεται να είναι **προϊόν χαρτογράφησης, μελέτης σκοπιμότητας-βιωσιμότητας και ουσιαστικής διαβούλευσης με την εκπαιδευτική κοινότητα και τους αρμόδιους επιστημονικούς φορείς**. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο, όταν το μέτρο αυτό αφορά αναδόμηση, αλλαγή ή επιλογή ενός νέου θεσμού. Ένας τέτοιος θεσμός, ο οποίος προορίζεται να καταργηθεί και να αντικατασταθεί από έναν νέο, είναι και ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου, ως ένας από τους μακροβιότερους στο εκπαιδευτικό μας σύστημα αλλά και ευρύτερα σε διεθνές επίπεδο.

Αυτό συνεπάγεται ότι, πριν από την κατάργηση ή τη μεταβολή του, επιβάλλεται, μεθοδολογικά και επιστημονικά, **να έχει προηγηθεί αξιολόγηση της λειτουργίας**

και της αποτελεσματικότητάς του, για να ακολουθήσει στη συνέχεια η ανάδειξη του βαθμού επίτευξης της αποστολής του.

Μέσα από την παραδοχή αυτή αναδεικνύεται και η ακόλουθη **σημαντική παράμετρος**, ότι, δηλαδή, η εν γένει στρατηγική, ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης συνιστούν θεμελιώδεις παράγοντες που συμβάλλουν στην εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της. Ωστόσο, αυτό θα συμβεί μέσα από την κατάρτιση και κατανόηση των σκοπών και των αναγκών τού εκπαιδευτικού συστήματος και λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη το ευρύτερο, άμεσο και έμμεσο, σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο σήμερα έχει τα δικά του χαρακτηριστικά:

Αποτελεί **κοινή και γνωστή διαπίστωση** ότι σήμερα έχουμε ένα σχολείο που ασφαλώς επιτελεί τις λειτουργίες του, που σχετίζονται με την αγωγή, τη διδασκαλία, τη μάθηση, την κοινωνικοποίηση και την αξιολόγηση, αλλά, σύμφωνα με σχετικές έρευνες, παρουσιάζει πρόβλημα στην ποιότητα των εκπαιδευτικών του λειτουργιών από άποψη παιδαγωγική και διδακτική. Πράγματι, το ελληνικό σχολείο, αναμφίβολα, επιτελεί όλες τις λειτουργίες του, αλλά το σημαντικό πρόβλημά του αφορά πρωτίστως τον βαθμό επίτευξης των παιδαγωγικών στόχων του και, γενικότερα, την ποιότητα των παρεχόμενων εκπαιδευτικών του υπηρεσιών, πράγμα, βέβαια, που συμβαίνει και στα άλλα εκπαιδευτικά συστήματα αλλά σε διαφορετικό βαθμό. **Το σημερινό σχολείο, σύμφωνα με ερευνητικά ευρήματα, βρίσκεται μακριά από την ικανοποίηση των αναγκών και ενδιαφερόντων του μαθητή.** Επίσης, και πέραν αυτού, ας μην μας διαφεύγει ότι, σύμφωνα με σχετικές ευρωπαϊκές έρευνες, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι **το πλέον συγκεντρωτικό** στην Ευρωπαϊκή Ένωση (βλ. δίκτυο Ευρυδίκη). Το ελληνικό σχολείο **έχει περιορισμένη αυτονομία**, γεγονός που αναδεικνύεται κυρίως αφενός μέσα από τον ελάχιστο βαθμό αρμοδιότητας να παίρνει αποφάσεις σε σχέση τόσο με το πρόγραμμα, τα βιβλία και τη διδασκαλία όσο και με τη διοίκηση και αφετέρου από το ότι δεν διαθέτει τα μέσα για την κάλυψη αναγκών που θα προκύψουν από τον προγραμματισμό και τα σχέδια δράσης του. Και όλα αυτά συμβαίνουν, όταν έχει προκύψει αλλαγή στο προφίλ των σημερινών μαθητών, πέραν της αυξανόμενης πολιτισμικής τους ετερογένειας, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται ζητήματα διαχείρισης της ένδειας, της παραβατικότητας και της ψυχοκοινωνικής κατάστασης των μαθητών.

Αναφορικά με τους εκπαιδευτικούς, η **κοινωνική και οικονομική κρίση** έχει δημιουργήσει δυσμενείς συνθήκες στο έργο τους, γεγονός που έχει ως συνέπεια σήμερα ο εκπαιδευτικός να **επωμίζεται πολλά από τα δεινά** και τα κακώς κείμενα όχι μόνο της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και της σύγχρονης κοινωνίας στο σύνολό της. **Η οικονομική κρίση που ταλανίζει τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια** και, γενικά, οι οικογενειακές, εκπαιδευτικές, οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες έχουν πλέον διαμορφώσει **ένα δυσμενές περιβάλλον**, εντός του οποίου καλείται ο εκπαιδευτικός να ασκήσει με ευνοϊκούς όρους το έργο του. Οι προϋποθέσεις είναι πλέον περισσότερο σύνθετες, πολύ πιο δύσκολες και σαφώς ιδιόμορφες, και για τον λόγο αυτό ο εκπαιδευτικός **χρειάζεται να καταβάλει ακόμη μεγαλύτερες προσπάθειες**, για να αντεπεξέλθει με αποτελεσματικότητα και

αξιοπρέπεια στο έργο του. Ωστόσο, οι προσπάθειες αυτές δεν συνοδεύονται από την ανάλογη και κατάλληλα οργανωμένη θεσμική επιμόρφωση και, γενικότερα, επαγγελματική προετοιμασία και υποστήριξη. Αρκεί να αναδείξει κανείς το γεγονός ότι, τουλάχιστον την τελευταία επταετία, **απουσιάζουν σχεδόν εντελώς οι σταθεροί θεσμοί επιμόρφωσης αλλά και οι ευρύτερης κλίμακας επιμορφωτικές δραστηριότητες** εκ μέρους της πολιτείας, σε σχέση με τα νέα κοινωνικά, παιδαγωγικά και επιστημονικά δεδομένα. Οι επιπρόσθετες αυτές επιβαρύνσεις δημιουργούν στον εκπαιδευτικό ένα αρνητικό εργασιακό περιβάλλον το οποίο, συνοδευόμενο και από απουσία οικονομικών και κοινωνικών κινήτρων, επιτείνει την έλλειψη ικανοποίησης κατά την άσκηση του επαγγελματικού του έργου.

Σε σχέση με τον ευρύτερο περίγυρο, λόγοι που επιβάλλουν **την επαγρύπνηση της οργάνωσης και λειτουργίας της εκπαίδευσης είναι ότι το άμεσο και έμμεσο κοινωνικό περιβάλλον του σχολείου είναι ρευστό και ανασφαλές**, επικρατεί **οικονομική αστάθεια** (παγκοσμιοποίηση), παρουσιάζεται **διεύρυνση υπερεθνικών θεσμών, πολυπολιτισμικότητα** (η χώρα μας πρέπει να διαχειριστεί την παρουσία εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών και προσφύγων), εμφανίζονται **τεράστια και ταχύτατη παραγωγή γνώσης, υψηλή τεχνολογία** (κινητή τηλεφωνία, διαδίκτυο), **ραγδαία διακίνηση πληροφοριών** (υπερπληροφόρηση και πληροφοριακή «ρύπανση»), παρουσιάζονται **νέα και ακραία φαινόμενα συμπεριφοράς** (θρησκευτικός φανατισμός, τρομοκρατία), υπάρχει **απουσία γειτονιάς** για τα παιδιά και, τέλος, κάνουν την εμφάνισή τους **νέα ήθη και νέες συνήθειες και πρακτικές**. Όλα αυτά το σχολείο επιβάλλεται να τα **ενσωματώσει** ως πραγματικά δεδομένα στις λειτουργίες και τους σκοπούς του. Σε διαφορετική περίπτωση, το σχολείο θα παρέχει εκπαίδευση και παιδεία στους μαθητές που θα απέχουν σε υψηλό βαθμό από την **ρεαλιστική πραγματικότητα**.

Μετά τις παραπάνω παραδοχές, θέσεις και διαπιστώσεις, οι οποίες περιγράφουν τη σημερινή εκπαιδευτική και κοινωνική πραγματικότητα και οι οποίες διαμορφώνουν σε καθοριστικό βαθμό τις προϋποθέσεις για τον οποιονδήποτε νέο εκπαιδευτικό σχεδιασμό, ερχόμαστε στο νέο νομοσχέδιο που φέρει τον τίτλο **«ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»**.

Ως πρώτη επισήμανση τονίζουμε ότι ένας νέος εκπαιδευτικός σχεδιασμός θα πρέπει να στηρίζεται στις **βασικές επιστημονικές αρχές οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης**, όπως αυτές εκφράζονται από την αντίστοιχη επιστήμη. Δηλαδή, κατάλληλο οργανωτικό πρότυπο, κατάλληλο καταμερισμό εργασίας, ανάλογο βαθμό αποκέντρωσης, κατάλληλο βαθμό και εύρος εποπτείας κ.ο.κ., έτσι ώστε να οδηγηθούμε σε ενιαίες και ολοκληρωμένες προτάσεις σχετικά με τη δομή του συστήματος οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης, στο πλαίσιο των οποίων επιβάλλεται να ενταχθεί κάθε πρόταση για τη δομή της στήριξης του εκπαιδευτικού έργου.

Ωστόσο, αντί αυτού διαπιστώνει κανείς υποβάθμιση ή και αγνόηση των βασικών αρχών οργάνωσης και λειτουργίας των σύγχρονων εκπαιδευτικών συστημάτων, ενώ παράλληλα αναδεικνύεται περισσότερο ο **συγκεντρωτισμός σε βάρος της λειτουργικής αποκέντρωσης**. Ο **συγκεντρωτισμός** αυτός **αναδεικνύεται**

ειδικότερα μέσα από την επιδιωκόμενη συγχώνευση δομών και υπηρεσιών, όπως είναι η απορρόφηση από το ΠΕΚΕΣ των τμημάτων επιστημονικής καθοδήγησης, των σχολικών συμβούλων και των ΠΕΚ. Τα ΚΕΣΥ ουσιαστικά καταργούν και συγχωνεύουν τα ΚΕΔΔΥ, τα ΚΕΣΥΠ και τους Σταθμούς Συμβουλευτικής Νέων. Τα ΚΕΑ συνενώνουν τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, την αγωγή υγείας, τις σχολικές δραστηριότητες, τα πολιτιστικά και την περιβαλλοντική αγωγή κ.ο.κ. Αυτή η συγχώνευση και συνένωση δομών και υπηρεσιών θα επιφέρει πιθανότατα και **μείωση θέσεων και θα συνοδεύεται με επιδείνωση λειτουργίας της εκπαίδευσης**. Με την έννοια αυτή, λοιπόν, και σύμφωνα με τον νέο σχεδιασμό, το εκπαιδευτικό σύστημα παραμένει συγκεντρωτικό, ιεραρχικό και γραφειοκρατικό, όσον αφορά την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, χωρίς να διαμορφώνει προϋποθέσεις που θα ενισχύουν τον πυρήνα της εκπαίδευσης που είναι το σχολείο, ενώ η εποπτεία θα συνεχίσει να ασκείται από ίδια ή παρόμοια αλλά, ωστόσο, λιγότερα όργανα της ιεραρχίας της εκπαίδευσης. Με τον τρόπο αυτό, όμως, ο νέος αυτός σχεδιασμός όχι μόνο δεν αντιμετωπίζει τα ουσιαστικά προβλήματα λειτουργίας της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά, **αναπόφευκτα, τα επιδεινώνει**.

Είναι μεθοδολογικά γνωστό ότι η **αποκέντρωση των εκπαιδευτικών θεσμών** εννοείται περισσότερο **σε επίπεδο σχολικής μονάδας και σε επίπεδο περιφερειακό**. Αυτό συμβαίνει σε επίπεδο σχολικής μονάδας, η οποία αποτελεί τον πυρήνα του εκπαιδευτικού συστήματος, γιατί, με βασικό όργανο τον σύλλογο διδασκόντων, προγραμματίζεται και εξειδικεύεται η εκπαιδευτική διαδικασία, οργανώνονται επιμέρους εκπαιδευτικές εφαρμογές του προγράμματος, επιλέγονται τα διδακτικά μέσα, προγραμματίζονται και εφαρμόζονται τα προγράμματα ενδοσχολικής επιμόρφωσης και αξιολογείται το έργο της σχολικής μονάδας. Προϋπόθεση μιας τέτοιας λειτουργίας είναι η πραγματική αυτονομία της σχολικής μονάδας και η θεσμική κατοχύρωση του συλλόγου διδασκόντων σε επίπεδο αποφάσεων και υλοποίησής τους, η σχετική σταθερότητα σε εκπαιδευτικό προσωπικό, η εξάλειψη εξουσιαστικών σχέσεων που πηγάζουν από διοικητικές ιεραρχίες και η τροποποίηση του χρόνου εργασίας των εκπαιδευτικών κ.ο.κ. Αυτό σημαίνει ότι, για την αποκέντρωση του περιεχομένου της εκπαίδευσης, επιβάλλεται να λαμβάνονται υπόψη στη διαμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων οι τοπικές ιδιαιτερότητες, η τοπική ιστορία και ο πολιτισμός και να συνδέεται το σχολείο με την κοινωνική πραγματικότητα.

Ωστόσο, η ενίσχυση της αυτονομίας και της συντονισμένης λειτουργίας της σχολικής μονάδας, καθιστά αναγκαία την ύπαρξη, **την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος στήριξης και αποτελεσματικής παιδαγωγικής εποπτείας**. Το γεγονός αυτό αναδεικνύεται περισσότερο **μέσα από τον ουσιαστικό ρόλο του Σχολικού Συμβούλου (Σ.Σ.)**, ο οποίος αναφέρεται στην επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών, στον διαμεσολαβητικό ρόλο σε περιπτώσεις κρίσεων, στην υποστήριξη και υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής, στην ενθάρρυνση της επιστημονικής έρευνας, στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις σύγχρονες θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις της παιδαγωγικής και διδακτικής διαδικασίας και στην εμπλοκή σε όλο το φάσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οποία αφορά τον σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και

την παρακολούθηση της υλοποίησης και αποτίμησης του εκπαιδευτικού έργου σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Επομένως, **όλα αυτά επιβάλλουν την άμεση, συχνή και φυσική παρουσία του Σ.Σ.**

Αντί αυτού, όμως, στον νέο σχεδιασμό διαπιστώνει κανείς μια **ευδιάκριτη μετάβαση από ένα αποκεντρωμένο σύστημα λειτουργίας των Σ.Σ. σε ένα συγκεντρωτικό, δύσκαμπτο και δυσλειτουργικό, όπως είναι αυτό των Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου (ΠΕΚΕΣ)**. Το δεδομένο αυτό αναδεικνύεται μέσα από το **πλήθος αρμοδιοτήτων** του νέου θεσμού, στον οποίο συγκεντρώνονται ποικίλες ευθύνες: παιδαγωγικές, διοικητικές, γνωμοδοτικές, εκπαιδευτικού σχεδιασμού και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, επιμορφωτικές, συμβουλευτικής γονέων, συντονισμού άλλων εκπαιδευτικών φορέων, **οι οποίες προσδίδουν στον θεσμό αυτό χαρακτηριστικά συγκεντρωτισμού και δυσλειτουργικότητας**. Με άλλα λόγια, το νομοσχέδιο προωθεί στη θέση των Σ.Σ. μια πολυεπίπεδη, απρόσωπη και συγκεντρωτική γραφειοκρατική δομή, **προωθώντας περισσότερο τον «διοικητισμό» και τον συγκεντρωτισμό, σε βάρος της παιδαγωγικής διάστασης και της ποιότητας της εκπαίδευσης**. Ταυτόχρονα, το νομοσχέδιο στοχοποιεί τους υπηρετούντες Σ.Σ., **απαξιώνοντας τους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στις θέσεις αυτές, δεδομένου ότι εμπεριέχει διατάξεις άμεσου αποκλεισμού, καθώς και στοχευμένες διατάξεις περιορισμού της δυνατότητας επιλογής τους ως Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου**.

Διαπιστώνει κανείς, ακόμη, μια **δραστική μείωση του αριθμού των Σ.Σ., αλλά και απομάκρυνση από την άμεση πρόσβασή τους στο πεδίο της εκπαιδευτικής δράσης τους**. Ο μικρότερος αριθμός δημιουργεί αναπόφευκτα σχεδόν ανύπαρκτη και ανυπέρβλητη πρόσβαση ειδικά στα σχολεία που βρίσκονται μακριά από τα αστικά κέντρα. Έτσι δημιουργείται ένα κυρίαρχο πρόβλημα που αφορά την αποδυνάμωση των σχολείων και την ακύρωση από την απαραίτητη και αποτελεσματική παιδαγωγική παρέμβαση, επιστημονική εποπτεία, επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση, αφού οι αντικαταστάτες τους θα λειτουργούν σε απομακρυσμένες και συγκεντρωτικές δομές στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και, εκ των πραγμάτων, θα παρακολουθούν «μακρόθεν» τα δρώμενα της εκπαιδευτικής πράξης. Με την έννοια αυτή, αφήνεται αβοήθητο **το σχολείο και ο εκπαιδευτικός στην τάξη, ενώ αποδυναμώνονται οι δυνατότητες στήριξης της σχολικής μονάδας και των εκπαιδευτικών**.

Επιπρόσθετα, στο σημείο αυτό προκύπτει **μια αντίφαση που συνδέεται με ένα κρίσιμο ερώτημα**. Όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς από μια αντιπαραβολή των ρόλων, οι αρμοδιότητες του νέου θεσμού των ΠΕΚΕΣ ουσιαστικά σχεδόν ταυτίζονται με εκείνες του Σ.Σ. Παράλληλα, στον νέο σχεδιασμό διακηρύσσονται η αναβάθμιση και βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης μέσα από τον νέο αυτό θεσμό. Πώς μπορεί να είναι αξιόπιστη αυτή η επιδίωξη, όταν μειώνεται δραστικά ο αριθμός των συντονιστών και καθοδηγητών του έργου των εκπαιδευτικών και η μείωση αυτή αναμενόμενα περιορίζει σε καθοριστικό βαθμό την επιτόπια και συχνή παρουσία τους στα σχολεία και αναπόφευκτα περιορίζει και την παιδαγωγική επίδραση της εκπαιδευτικής διαδικασίας; Η αντίφαση αυτή αποκτά ιδιαίτερη αξία, αν αναλογιστεί κανείς ότι το οικονομικό κόστος από τη μείωση του αριθμού των

ΠΕΚΕΣ δεν είναι ιδιαίτερα υψηλό. Με την έννοια αυτή, μάλιστα, η μείωση του αριθμού των ΠΕΚΕΣ αναπόφευκτα **θα οδηγήσει σε δυσκαμψία, δυσλειτουργία και αναποτελεσματικότητα του ρόλου τους** και, συνεπώς, μοιραία θα προκύψουν αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που διακηρύσσονται. Δικαιολογημένα, λοιπόν, οδηγείται κανείς σε ερμηνείες που αμφισβητούν τους σκοπούς του συγκεκριμένου σχεδιασμού, δεδομένου ότι γίνεται εμφανές πως τα μέτρα αυτά δεν έχουν παιδαγωγικό, ποιοτικό και βελτιωτικό χαρακτήρα, αλλά υπηρετούν άλλες σκοπιμότητες.

Είναι γνωστό ότι **στα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης υφίσταται ο θεσμός του Σ.Σ.** για παροχή εκπαιδευτικών και διοικητικών υπηρεσιών αλλά και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου. Θα τονίσουμε δε ιδιαίτερα ότι **όλα τα αποτελεσματικά εκπαιδευτικά συστήματα επενδύουν στην ποιοτική εκπαίδευση.** Επενδύουν στον επαγγελματισμό του εκπαιδευτικού, με την έννοια της επαρκούς εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και καθοδηγητικής στήριξης στο έργο του. Επενδύουν στην πραγματική και λειτουργική αυτονομία των σχολικών μονάδων. Επενδύουν στην ποιοτική εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία βρίσκεται κοντά στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του μαθητή. Όλα αυτά, όμως, **απαιτούν στελέχη με επαρκείς επιστημονικές, παιδαγωγικές και διδακτικές γνώσεις και εμπειρία και με γνώση της εκπαιδευτικής και κοινωνικής πραγματικότητας,** ώστε να μπορούν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για άμεση επικοινωνία με το σχολείο και την καθημερινή παιδαγωγική και διδακτική πράξη.

Ως κατακλείδα και πριν φθάσουμε στον επίλογο, η εφαρμογή του νέου αυτού σχεδιασμού εκτιμάμε ότι θα δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα από όσα επιδιώκει να αντιμετωπίσει, πράγμα που θέτει σε αμφισβήτηση την αξιοπιστία του συνολικού εγχειρήματος. **Η εκπαίδευση βρίσκεται σε μειονεκτική θέση, όταν προβαίνουμε σε σχεδιασμούς και πειραματισμούς από τους οποίους απουσιάζουν η χαρτογράφηση των σχετικών ζητημάτων και η αξιολόγηση των υφιστάμενων δομών και θεσμών και, επομένως, απουσιάζει η επαρκής τεκμηρίωση των νέων μέτρων.**

Ο ρόλος του Σχολικού Συμβούλου αναδεικνύεται, ιδιαίτερα σήμερα, **καθοριστικός** στον σχεδιασμό, την προώθηση και στήριξη κάθε εκπαιδευτικής καθοδήγησης και καινοτομίας, στοιχεία που συμβάλλουν στην ποιοτική αναβάθμιση και βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου. Επομένως, στο πλαίσιο αυτό, **απαιτείται ο εκσυγχρονισμός και η στήριξη** του θεσμού από την πολιτεία, ώστε να ενισχυθεί ο επιμορφωτικός και συμβουλευτικός ρόλος των Σ.Σ. στον χώρο του σχολείου. Οι Σ.Σ. είναι **γνώστες** της εκπαιδευτικής πραγματικότητας και ιδιαίτερα των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών αναγκών των εκπαιδευτικών. Συνεπώς, κρίνεται αναγκαίο να διαμορφωθεί **ένα επεξεργασμένο, ρεαλιστικό και σύγχρονο πλαίσιο αρμοδιοτήτων και λειτουργιών των Σ.Σ.,** ώστε να προκύψει μια νέα δυναμική εκκίνηση της αποστολής τους.

Εξάλλου, τόσο για τη συνολική θεσμική οργάνωση όσο και για την εκπαίδευση δεν υπάρχει κάποιο **πρότυπο μοντέλο αποκέντρωσης** που μπορεί να υποδειχθεί για εφαρμογή σε κάθε περίπτωση. Άλλωστε, όλες οι μορφές αποκέντρωσης διαμορφώθηκαν σε συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο και σε συγκεκριμένες ιστορικές

συνθήκες. Συνεπώς, γίνεται προφανές ότι η διαμόρφωση των όποιων συστημάτων σχετίζεται άμεσα και έμμεσα με την κρατική δομή, το πολιτικό σύστημα, την ασκούμενη εκπαιδευτική πολιτική, την πληθυσμιακή σύνθεση και κατανομή και το επίπεδο οικονομικής υπόστασης και ανάπτυξης.

Επίλογος

✓ **Κάθε λήψη μέτρου που αφορά την οργάνωση και λειτουργία της εκπαίδευσης επιβάλλεται, για λόγους μεθοδολογικούς και επιστημονικούς, να αποτελεί προϊόν χαρτογράφησης, μελέτης σκοπιμότητας-βιωσιμότητας και ουσιαστικής διαβούλευσης με την εκπαιδευτική κοινότητα και τους αρμόδιους επιστημονικούς φορείς.**

✓ Πολύ δε περισσότερο όταν αφορά έναν θεσμό, όπως είναι αυτός του Σχολικού Συμβούλου, με σημαντική προσφορά στην εκπαίδευση και στον ίδιο τον εκπαιδευτικό. Και το χειρότερο, αυτό να συμβαίνει, **χωρίς να έχει προηγηθεί η επιβαλλόμενη αξιολόγησή του ως προς την αποτελεσματικότητα λειτουργίας του.**

✓ Όταν θεσπίζεται ένας νέος θεσμός και, **μάλιστα, κρατικός**, όπως είναι αυτός του ΠΕΚΕΣ, για λόγους δημοκρατικούς, ηθικούς, αντικειμενικούς και αξιοκρατικούς, η πολιτεία μεριμνά να διαμορφώσει συνθήκες συμμετοχής υποψηφιοτήτων για τη στελέχωσή του από όλο το φάσμα των δυνάμει προσοντούχων εκπαιδευτικών και, ασφαλώς, με τη δυνατότητα συμμετοχής και των σημερινών Σχολικών Συμβούλων. Ο περιορισμός της συμμετοχής τους ως υποψηφίων για τη στελέχωση του νέου θεσμού, όσων, δηλαδή, έχουν δύο θητείες, πέραν της αμφισβητούμενης νομικής του διάστασης, είναι μια **πράξη που αντιβαίνει στη λογική των ισότιμων και αξιοκρατικών διαδικασιών επιλογής των αξιότερων στελεχών**, που ακολουθούνται διεθνώς σε αυτές τις περιπτώσεις, μολονότι υπάρχει και η αντίθετη επιχειρηματολογία περί δημιουργίας «κατεστημένου», όταν κάποιος στέλεχος διατηρείται στη θέση του για περισσότερες από δύο θητείες.

✓ Αποτελεί αδιαμφισβήτητη μεθοδολογική παραδοχή ότι ένας νέος εκπαιδευτικός σχεδιασμός είναι ανάγκη να **στηρίζεται στις βασικές επιστημονικές αρχές οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης**, για να έχει υψηλού βαθμού πιθανότητες επίτευξης των στόχων του.

✓ Ποια είναι η εκτίμησή μας, λοιπόν, ως προς την επιτυχία του συγκεκριμένου σχεδιασμού; Σχεδιασμός που αποτελεί προϊόν **εμπειροτεχνισμού**, που δεν είναι μεθοδολογικά τεκμηριωμένος και δεν έχει την **απαραίτητη συναίνεση** της εκπαιδευτικής και επιστημονικής κοινότητας, όπως διαπιστώνεται από τη **στάση όλων των μεγάλων θεσμικών συλλογικοτήτων** (ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΠΕΕ κ.λπ.), τότε οι πιθανότητες επιτυχίας του περιορίζονται καθοριστικά. Με άλλα λόγια, ο σχεδιασμός αυτός κινδυνεύει να αποτύχει στην πράξη.

✓ Τελικά και ως κατακλείδα, προτείνουμε στην ηγεσία του Υπ.Π.Ε.Θ. να **επανεξετάσει σοβαρά και στο σύνολό του το νέο αυτό Σχέδιο Νόμου**, προκειμένου να **περιοριστούν ή και να εξαλειφθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις του στην εκπαίδευση**. Γιατί όπως είπε και ο μεγάλος πολιτικός της αρχαίας Αθήνας, Περικλής, και το κατέγραψε ο ιστορικός Θουκυδίδης:

«Οι καιροί ου μενεοί».

Βιβλιογραφία

Ανδρέου, Α. (1996). Σχετικά με την «Αποκέντρωση» του εκπαιδευτικού συστήματος, στο περιοδικό «Θέσεις», Τεύχος 55, περίοδος: Απρίλιος - Ιούνιος 1996. Εκδόσεις: Νήσος.

Κατσαρός, Ι. (2018). Αποτίμηση, λογοδοσία, αυτονομία, εποπτεία στις Νέες Δομές Στήριξης του Εκπαιδευτικού Έργου, στο: <https://www.esos.gr>, 19.1.2018.

Κωνσταντίνου, Χ. (2015). *Το Καλό Σχολείο, ο Ικανός Εκπαιδευτικός και η Κατάλληλη Αγωγή ως Παιδαγωγική Θεωρία και Πράξη – Μια προσέγγιση βασισμένη σε θεωρητικά και ερευνητικά δεδομένα.* Αθήνα: Gutenberg.

Μανικάρου, Μ. (2016). *Από τον Επιθεωρητή στον Σχολικό Σύμβουλο.* Μια περιοδολόγηση στο νομοθετικό, αξιολογικό και επιμορφωτικό πλαίσιο. Αγρίνιο: εκδόσεις Γράμμα.